

Strategi for forvaltning av hjortevilt

2026–2030

Rapport:	Strategi for forvaltning av hjortevilt 2026-2030
Dato:	13.04.2026
Kontaktperson:	Runar Myrvang
Rapport-nr.:	17/2026
Forsidebilde:	Kim Abel, Naturarkivet
Bilder side 7:	Bilde 1: Statens vegvesen, Bilde 2/3/5: Johan Trygve Solheim, Bilde 4: Mike Hubert (Adobe Stock)

Innhold

Forord	5
Sammendrag	6
Visjonen	7
Innledning	8
Satsingsområder	
1. Grenseløs forvaltning	10
2. Arealbrukskonflikter	12
3. Vilthelse	16
4. Fremtidens jaktutøvelse	18
5. Hjortevilt som næring	20
Bakgrunn – Hjortevilt i Norge	22
Kunnskapsgrunnlaget	26

Foto: Torbjørn Tandberg

Forord

Gjennom evalueringen¹ av forrige hjorteviltstrategi² ble det påpekt et behov for en ny strategi som definerer retningen for hjorteviltforvaltningen, og de utfordringer forvaltningen forventes å stå overfor i framtiden. På denne bakgrunn fikk Miljødirektoratet følgende oppdrag i tildelingsbrevet fra Landbruks- og matdepartementet om høstbare viltressurser for 2022:

Strategi for forvaltning av hjortevilt

«Departementet viser til evaluering av Strategi for forvaltning av hjortevilt (2009) utført av Menon Economics m.fl. (rapport 41/2021) og Miljødirektoratets brev av 29. juni 2021 med forslag til plan for utarbeidelse av ny strategi for forvaltning av hjortevilt. Departementet ber direktoratet utarbeide en ny hjorteviltstrategi som skissert i oversendt plan. Bred involvering og forankring hos berørte aktører er sentralt. Arbeidet skal starte opp senest 2. halvår 2022, og en plan for prosessen oversendes departementet innen 15. september 2022.»

For å sikre en tilstrekkelig bred involvering oppnevnte Miljødirektoratet en ressursgruppe bestående av kommuner, fylkeskommuner, kompetansemiljøer og rettighets- og medlemsorganisasjoner. Medlemmene i ressursgruppa var i perioden mars 2023 til november 2024 aktive bidragsytere i arbeidet, blant annet gjennom fire fysiske samlinger og flere digitale møter. Miljødirektoratet ledet arbeidet med strategien, og viktige innspill og anbefalinger fra Menon's evalueringsrapport fra 2021 ble hensyntatt i arbeidet med den nye strategien.

Med bakgrunn i Regjeringens vedtak fra 2023 om å overføre myndigheten for de høstbare viltartene fra Miljødirektoratet til Landbruksdirektoratet 1. januar 2025, overtok Landbruksdirektoratet det videre ansvaret for strategiarbeidet, herunder også høringsprosess og ferdigstilling.

Hjorteviltstrategien ble sendt på høring i juli 2025 med høringsfrist 1. november. Landbruksdirektoratet mottok 77 høringsinnspill fra mange ulike aktører. I all hovedsak var høringspartene positiv til arbeidet og gav bred støtte for strategiens innhold og fokus. Strategien er bearbeidet etter høringen og på nytt forankret i ressursgruppen.

Hjorteviltstrategien løfter de viktigste problemstillingene forvaltningen står overfor og foreslår en rekke tiltak som det bør jobbes med fram til 2030. Landbruksdirektoratet vil ha hovedansvar for oppfølging av strategien, men er helt avhengig av godt samarbeid med mange aktører. Strategien peker også på hvilke aktører som er sentrale for de ulike tiltakene. Landbruksdirektoratet håper at aktørene som nevnes i strategien ønsker å bidra til å nå målene som er satt. Vi klarer bare å lykkes hvis vi er enige om utfordringene og hvordan vi kan finne løsninger sammen. I den sammenheng er det viktig at hjorteviltstrategien omtales og gjøres kjent blant så mange som mulig. Dette vil være en viktig del av oppfølging av strategien.

Steinkjer, april 2026.

Ressursgruppa, som har bestått av følgende institusjoner og personer, takkes for god innsats og godt samarbeid:

- **Finn Erlend Ødegård** | Norges Bondelag
- **Maximillian Zimmermann** | Norskog
- **Kjartan Sjulstad** | Norskog/Fritzøe Skoger
- **Jo Inge Breisjøberget** | Statskog
- **Øyvind Juliussen** | Norges Skogeierforbund/ Skogkurs
- **Olav Greivstad** | Norges Jeger- og Fiskerforbund
- **Pål Sindre Svae** | Indre Østfold kommune
- **Jon Anders Stavang** | Kinn kom./Norsk Hjortesenter
- **Gunnar Svalbjørg** | Steigen kommune
- **Ole Bjørn Bårnes** | Viken fk/Telemark fk
- **Runar Myrvang** | Trøndelag fk/Landbruksdirektoratet
- **Jørn Våge** | Veterinærinstituttet
- **Johan Trygve Solheim** | Norsk Hjortesenter
- **Christer Rolandsen** | Norsk institutt for naturforskning
- **Brage Bremseth Hansen** | Norsk institutt for naturforskning
- **Erling Johan Solberg** | Norsk institutt for naturforskning

1 [MENON-PUBLIKASJON NR. 41/2021. Evaluering av strategi for forvaltning av hjortevilt](#)

2 Direktoratet for naturforvaltning 2009. Strategi for forvaltning av hjortevilt. Rapport 8/2009. 60 s.

Sammendrag

Hjorteviltstrategien skal ivareta samspillet mellom hjorteviltet og samfunnet på best mulig måte, herunder å:

- Basere seg på den til enhver tid mest oppdaterte og tilgjengelige kunnskapen.
- Sikre gode analyser av endringer knyttet til samspillet mellom hjortevilt og samfunn.
- Drive forvaltning med mål om å skape robuste bestander av hjortevilt.

Strategiens visjon er «Robuste bestander i en natur i endring», og for å nå visjonen er det viktig å utvikle en langsiktig høstingskultur som forvalter ressursene til det beste for hjorteviltbestandene.

Hjorteviltstrategien peker på flere utfordringer knyttet til hjortevilt som berører flere sektorer, og favner dermed bredt. For å nå visjonen og løse mange av de utfordringer hjorteviltforvaltningen står overfor har strategien fem satsingsområder, som både hver for seg og samlet skal bidra i riktig retning. Hvert av satsingsområdene har tiltak knyttet til seg, hvor det pekes på aktører som har ansvar eller kan bidra til å gjennomføre tiltaket.

Grenseløs forvaltning handler om at hjorteviltet skal forvaltes uavhengig av menneskeskapte grenser. Målsettingen er at forvaltningen av hjortevilt skal skje på en skala som minimum tilsvarende deres leveområder, og forvaltningen skal være kunnskapsbasert i alle ledd.

Arealbrukskonflikter handler om å utvikle sameksistensen mellom hjorteviltet og samfunnet som ivaretar de grunnleggende behovene til begge. Hjorteviltets leveområder skal ivaretas, og omfanget av arealbrukskonflikter skal reduseres.

Vilthelse handler om å sikre best mulig vilthelse, og å hindre spredning av sykdommer på tvers av arter og områder. Helse- og velferdstilstanden i hjorteviltbestandene skal ikke forringes som følge av menneskelig aktivitet, og bestandene skal forvaltes på en måte som gjør dem mindre sårbare mot naturlige endringer.

Fremtidens jaktutøvelse handler om at samfunnets verdier og normer skal legge føringer for jaktutøvelsen. Det er et mål at alle aktører i norsk hjorteviltforvaltning skal sette søkelyset på forvaltning av den delen av bestanden som går igjen etter jakta.

Hjortevilt som næring handler om å legge til rette for verdiskaping fra hjorteviltet – inkludert lokalt forankret næringsutvikling og nyskaping. I dette ligger at lokal næringsutvikling basert på hjorteviltressursen skal videreutvikles innenfor rammene av en langsiktig forvaltning som sikrer robuste bestander.

Strategien skal gjennomføres i spill mellom alle aktørene i hjorteviltforvaltningen. Dette betinger at viltmyndigheter, grunneiere og jegere i felleskap arbeider for målsettingene i strategien. Nødvendige grep i den forbindelse er:

- Sette søkelys på rolleforståelse i alle ledd.
- God forankring av hjorteviltstrategien.
- Investere i en tydelig og målrettet kommunikasjon.
- Årlig statusgjennomgang av målsettinger og tiltakspunkter.

Visjonen

Visjonen for hjorteviltstrategien er **robuste bestander i en natur i endring**, som beskriver det samla målbildet for forvaltningen på kort og lang sikt. Visjonen legger opp til en endring i norsk hjorteviltforvaltning: Fra en jaktkultur fokusert på utbyttet fra jakta, til et større fokus på dyra som er igjen i bestanden etter jakt.

Satsingsområder

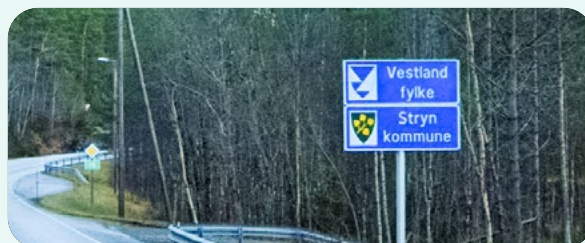
Strategien består av fem satsingsområder med målsettinger og tiltak som sammen bygger opp under visjonen og peker på de største utfordringene vi har i hjorteviltforvaltningen. De fem satsingsområdene er med tilhørende målsettinger er:

Robuste bestander

Med begrepet menes bestander med naturlig kjønns- og alderssammensetning, stor genetisk variasjon og gode muligheter for genflyt mellom delbestander. Individenes vekter og kondisjonsforhold skal gi grunnlag for tilfredsstillende fruktbarhet og naturlig overlevelse. Robuste bestander har best utgangspunkt for å mestre varierende klima, arealendringer, helsebelastning og menneskelige forstyrrelser nå og i framtiden.

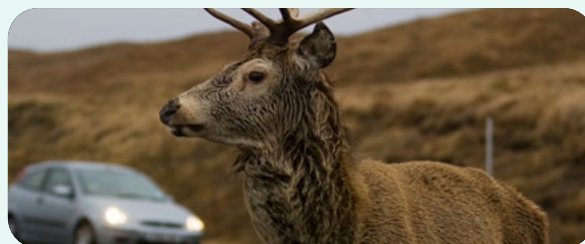
1. Grenseløs forvaltning

Forvaltningen av hjortevilt skal skje på en skala som tilsvarer deres leveområder, og forvaltningen skal være kunnskapsbasert i alle ledd.

2. Arealbrukskonflikter

Hjorteviltets leveområder skal ivaretas og omfanget av arealbrukskonflikter skal reduseres.

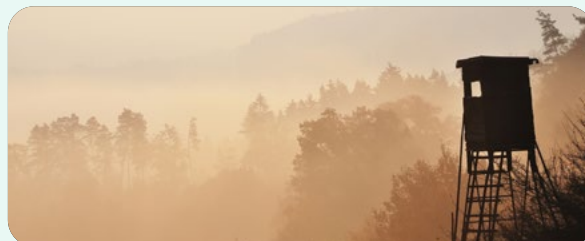
3. Vilthelse

Dyrevelferden og helsetilstanden i hjorteviltbestandene skal ikke forringes ytterligere som følge av menneskelig aktivitet, og bestandene skal forvaltes på en måte som gjør dem robuste.

4. Fremtidens jaktutøvelse

Forvaltningen skal ha hovedfokus på bestandens robusthet etter jakt.

5. Hjortevilt som næring

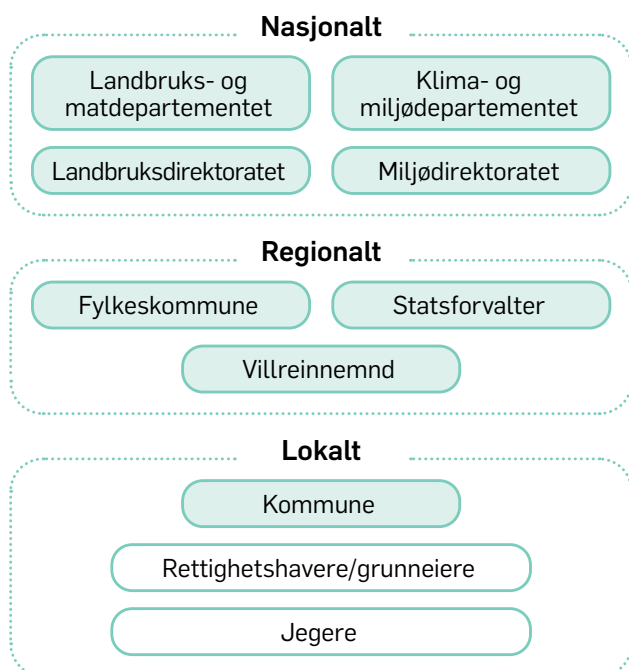
Innenfor rammene av langsiktig forvaltning som bidrar til mattrygghet, god dyrevelferd og robuste bestander, kan lokal næringsutvikling basert på hjorteviltressursen videreutvikles.

Innledning

Strategien skal bidra til best mulig forvaltning av hjorteviltartene ut fra den til enhver tid mest oppdaterte og tilgjengelige kunnskapen. Dette er også i henhold til ny viltressurslov som trer i kraft i 2026.

Strategien skal sette søkelys på tiltak samfunnet og aktørene innen hjorteviltforvaltningen bør iverksette for å strekke seg mot en felles visjon – robuste bestander i en natur i endring. Hovedmålet for strategien er å utvikle en langsiktig høstingskultur som har som formål å forvalte ressursene til det beste for hjorteviltartene. Hjorteviltet må også gis reelle livsvilkår. Nedbygging og forstyrrelser, særlig i Sør-Norge er en økende utfordring for alle hjorteviltartene. Hjorteviltet må forvaltes innenfor et helhetlig økosystemperspektiv. Mennesket er en del av økosystemet, og med betydelig evne til å påvirke det. Strategien setter et viktig søkelys på hjorteviltartene og miljøet de lever i, og den skal gjøre samfunnet bedre i stand til å håndtere utfordringer som omhandler hjorteviltet. Det innebærer blant annet at hjorteviltartenes velferd, kondisjon og leveområder må forvaltes i lys av både samfunn og natur i rask endring.

Figur 1: Sentrale aktører i hjorteviltforvaltningen. De grønne boksene representerer den offentlige forvaltningen, mens de hvite er den private forvaltningen.

En grunnleggende forutsetning for å lykkes er at strategien blir forstått, og til enhver tid hensyntas, på tvers av aktører og sektormyndigheter. Dette gjelder også for aktører som ikke har en formell rolle innen hjorteviltforvaltning, men som på andre måter berører problemstillinger som strategien omhandler. De mest sentrale aktørene innen offentlig og privat viltforvaltning kan sees i figur 1. Som forvalter av dyrevelferdsloven og matloven er Mattilsynet også et sentalt direktorat med tanke på dyrevelferd, viltsykdommer og viltkjøtt, som er relevante temaer for jaktutøvelse og viltforvaltning. I sykdomshåndtering i ville hjorteviltbestander kan det være nødvendig at målsettinger innen ordinær bestandsforvaltning tilsidesettes.

Aktørene må enes om utfordringene som hjorteviltet og forvaltningen står overfor. Strategien handler om å være i forkant av utviklingen, og å treffe tiltak før det får store negative konsekvenser. Hovedutfordringen er å sikre langsiktige tverrsektorielle bidrag. For å løse utfordringer og skape varige endringer kreves både politisk vilje, prioritering av knappe ressurser og private aktørers gjennomføring. Forankring av strategien vil være en viktig oppfølging av strategiarbeidet.

Strategien er rettet mot alle hjorteviltartene, men hovedfokus på elg, hjort og rådyr. Mange av de generelle tiltakene som omtales i strategien er også gjeldende for villrein. Villreinnmeldingen (Meld. St. 18 (2023–2024) «Ein forbetra tilstand for villrein»³) fra 2024 presenterer regjeringens politikk for å forbedre tilstanden for villrein i Norge, og inneholder 50 «regjeringen vil»-punkter for å forbedre tilstanden til villreinen i Norge. I 2025 ble de første tiltaksplanene for tre av de nasjonale villreinområdene vedtatt, og tiltaksplaner for de øvrige nasjonale villreinområder vil følge fortløpende. Hver av disse planene inneholder en rekke tiltak av både generell og områdespesifikk karakter.

Fremmede hjorteviltarter behandles ikke i denne strategien. Dånjort er etablert i vill tilstand i Norge, og bestanden har økt noe i antall, men har fortsatt en begrenset geografisk utbredelse. Utviklingen i Sverige de senere årene viser at arten kan bre seg raskere enn antatt. Hvithalehjort har etablert seg i Finland, og bestanden vokser. Selv om det kan ta lang tid før denne arten kommer til Norge, er det ikke utenkelig at det kan skje i framtiden.

Strategiens formål

I arbeidet med strategien er det forsøkt å belyse de viktigste utfordringene som hjorteviltet og norsk hjorteviltforvaltning står overfor. Strategien er et retningsgivende dokument som skal muliggjøre og iverksette de riktige forvaltningsmessige grep og tiltak. Strategiens formål kan oppsummeres i tre punkter:

- Gi retning for et langsiktig arbeid
- Bidra til samarbeid mellom berørte sektorer og aktører
- Gi retning for aktørenes egne mål og prioriteringer

Skal vi klare å lykkes med strategien må tilstrekkelig mange bli kjent med den og forstå innholdet. Dette vil styrke sannsynligheten til at flere aktører bidrar til gjennomføring av tiltak innenfor de prioriterte satsingsområdene.

Kommunikasjon og synliggjøring av strategien vil være viktig. For Landbruksdirektoratet vil det være svært sentralt å jobbe for å gjøre strategien kjent. Direktoratet er samtidig avhengig av at flere kan forstå innholdet og bidrar med å løfte fram relevant innhold fra strategien. Det kan være ulike virkemidler som bør benyttes for de ulike temaene og ut fra hvem som er målgruppen.

Hjorteviltportalen⁴ var et av fyrtårnene i forrige hjorteviltstrategi, og har så langt vært en suksess. Hjorteviltportalen kan være en aktuell kanal som skal brukes i formidling av informasjon knyttet til ny nasjonal hjorteviltstrategi.

Evaluering og oppfølging av strategien

Landbruksdirektoratet har hovedansvar for oppfølging og evaluering av strategien, men er avhengig av samarbeid med flere. Strategien gir retning for perioden fram mot år 2030, og bør følges opp med en statusgjennomgang hvert år. Dette for å sikre tilstrekkelig oppfølging av tiltak, og muliggjøre endringer for effektiv tilnærming til visjonen. I den årlige statusgjennomgangen er det aktuelt å involvere en ressursgruppe samt andre aktører som det vises til i tiltakspunktene i de ulike satsingsområdene i strategien. Det langsiktige arbeidet ligger i at ansvarlige myndigheter, og berørte sektorer, fra og med 2030 samles hvert femte år for om nødvendig å justere retning og innhold. Dette basert på ei grundig evaluering av måloppnåelse på de ulike fokusområder og tiltakspunkter. Årlige statusgjennomganger og en grundig evaluering hvert femte år, og tilpasninger underveis, kan bidra til at hjorteviltstrategien er relevant i hele strategiperioden.

1. Grenseløs forvaltning

Satsingsområdet handler om at hjorteviltet skal forvaltes uavhengig av menneskeskapte grenser.

Hjortevilt viser stor variasjon i arealbruk både innen og mellom arter. Noen benytter relativt små områder, mens andre benytter store arealer og kan bevege seg over flere kommuner eller regioner. Arealbruken til hjorteviltet gjør det nødvendig å tenke forvaltning og samarbeid på tvers av administrative grenser.

Kommunene er lokal viltmyndighet i forvaltningen av hjortevilt med unntak av villrein hvor villreinnemnda er myndighet. Kommunene vedtar kommunale mål for forvaltning av elg, hjort og rådyr, og har myndighet til å fastsette minsteareal, godkjenne vald, godkjenne bestandsplaner og vedta fellingskvoter. Dette hovedsakelig innenfor egen kommune. Det er viktig at kommunene bidrar til godt samarbeid og gode løsninger for vald og bestandsplanområder i kommunen. Samtidig er årsleveområdene for de aktuelle artene ofte større og i liten grad tilpasset disse avgrensningene. Forvaltningen trenger derfor også et bedre og mer forpliktende samarbeid på tvers av administrative grenser.

Lokal forankret forvaltning blant rettighetshaverne slik som i dag og med kommunene som lokal viltmyndighet er viktig, selv om målet er å se på økt samarbeid over større områder. Godt fungerende samarbeid er også viktig blant jaktrettshavere. Lokale uenigheter kan skape hinder for å få til godt arronderte forvaltningsområder. Dette skaper utfordringer for gjennomføring av en effektiv og enhetlig bestandsforvaltning. Ved å legge til rette for samarbeid over større områder er det også et bedre utgangspunkt for å løse utfordringer med trekkende bestander hvor rettighetshavere i ett område har fordeler med jakta (jaktinntekt), mens andre områder får kostnader gjennom for eksempel beiteskader og viltpåkjørsler.

Fylkeskommunene som regional viltmyndighet har en sentral rolle for å fremme formålet med viltressursloven og legge til rette for bærekraftig og kunnskapsbasert forvaltning på regionalt nivå. Fylkeskommunene skal bidra med veiledning i saker om viltforvaltning. Fylkeskommunen vil få en viktig rolle i oppfølgingen av hjorteviltstrategien og samordning av forvaltning mellom kommunene.

For både lokal og regional viltmyndighet kan det være ressursutfordringer knyttet til viltforvaltning og hvor mye tid som kan brukes på lovpålagte oppgaver. Aktuelle forskriftsfestede krav til kommuner og fylkeskommuner kan også være spredt i ulikt regelverk, og det kan for mange være uklart hvilke oppgaver som skal gjøres. Mange kommuner opplever at de ikke har reelle muligheter til å styre lokal hjorteviltforvaltning slik dagens regelverk er på grunn av manglende hjemler. Ny viltressurslov vil åpne for at kommunene kan få en større verktøykasse knyttet til hjorteviltforvaltningen. Det er derfor viktig at det sees på mulighet for revidering av aktuelle forskrifter knyttet til hjorteviltforvaltning og at det finnes gode veiledere til de ulike oppgavene kommuner og fylkeskommuner skal jobbe med. Dette vil kunne gjøre det enklere for kommuner og fylkeskommuner å prioritere begrensede ressurser knyttet til viltforvaltningen. Det er behov for en mer tydelig og helhetlig offentlig hjorteviltforvaltning.

Det finnes mye kunnskap om de ulike hjorteviltartene og forvaltningen av disse, og ny kunnskap kommer stadig til. Denne kunnskapen må være lett tilgjengelig og forståelig for alle ledd i hjorteviltforvaltningen. Dette er relevant for offentlig forvaltning og private aktører. Ved å ta kunnskapen i bruk vil det åpne seg nye muligheter for å samhandle på tvers av menneskeskapte grenser.

Målsetting

Forvaltningen av hjortevilt skal skje på en skala som i større grad tilsvare deres leveområder, og forvaltningen skal være kunnskapsbasert i alle ledd.

Tiltak og ansvar

Fokusområde	Tiltak	Aktør	Tidsfrist
1.1 Kompetanse	1.1.1 Vurdere prioritering av midler for å opprettholde og utvikle kompetanse i lokal og regional forvaltning	Landbruksdirektoratet Fylkeskommune	2027
	1.1.2 Bidra til at kunnskap og veiledningsmateriell skal være tilgjengelig og forståelig for ulike forvaltningsnivå	Landbruksdirektoratet Fylkeskommune	2027
1.2 Forvaltningsområder basert på kunnskap om hjorteviltets arealbruk	1.2.1 Bidra til å øke kunnskapen om hjorteviltets arealbruk, årsleveområder og romlige bestandsdynamikk.	Landbruksdirektoratet Miljødirektoratet Lokal og regional viltforvaltning FoU	Løpende
	1.2.2 Vurdere å prioritere faglig og økonomisk støtte til forvaltningsområder som følger opp målsettingen	Landbruksdirektoratet Fylkeskommuner	Løpende
	1.2.3 Videreutvikle kartløsning i hjorteviltregisteret	Landbruksdirektoratet	Løpende
1.3 Tydeliggjøre lovpålagte oppgaver	1.3.1 Utarbeide årlig samordnet forventningsbrev til kommuner og fylkeskommuner om viltforvaltningsoppgavene.	Landbruksdirektoratet Mattilsynet Fylkeskommuner	2027
1.4 Regelverk	1.4.1 Ved revisjon av forskrift om forvaltning av hjortevilt vurdere å gi: • bedre muligheter for kommunal og fylkeskommunal styring og sanksjonering. • tydeligere krav til kommunene og fylkeskommunene med hensyn til samarbeid over kommunegrenser.	Landbruks- og matdepartementet	2028
1.5 Internasjonalt samarbeid	1.5.1 Delta i samarbeidsforum med viltmyndigheter i Sverige og Finland.	Landbruksdirektoratet	Løpende
1.6 Økonomi-modeller	1.6.1 Bidra til å utvikle modeller for en mer rettferdig fordeling av hjorteviltrelaterte inntekter og utgifter mellom rettighetshavere.	Rettighetshaverorganisasjoner FoU	Løpende

Villrein forvaltes i stor grad uavhengig av administrative grenser, men menneskelige inngrep og forstyrrelser er et stort problem som hindrer villreinen å bruke sine leveområder. Foto: Johan Trygve Solheim

2. Arealbrukskonflikter

Satsingsområdet handler om å utvikle sameksistensen mellom hjorteviltet og samfunnet, hvor hjorteviltets grunnleggende behov blir ivaretatt.

De ulike hjorteviltartenes økende tetthet og utbredelse de siste 100 årene er et resultat av en «villet»-handling, og blir av mange sett på som en av viltforvaltningens suksesshistorier. Samtidig har voksende befolkning ført til at ny bebyggelse og infrastruktur beslaglegger og fragmenterer en stadig større del av hjorteviltets leveområder. Som et resultat har omfanget av arealbrukskonflikter mellom hjorteviltet og andre samfunnsinteresser økt. Dette inkluderer også konflikter med skog- og jordbruksnæringen. For å dempe konfliktnivået er dialog, samarbeid og tiltak av ulik karakter nødvendig.

Fragmentering og nedbygging av leveområder

Arealbruksendringer og tap av leveområder regnes som den største trusselen for artsmangfold både i Norge og internasjonalt. Hvert enkelt inngrep har ikke nødvendigvis stor påvirkning, men summen av flere inngrep kan gi store konsekvenser fordi leveområder fragmenteres. Fragmentering av leveområder kan hindre naturlige trekkruiter og føre til dårligere tilgang på beitearealer og lavere genetisk utveksling mellom bestander. Over tid kan dette svekke artenes tilpasningsevne. Eksempelvis så har utbygging og menneskelig aktivitet ført til en oppsplitting av arealene villreinen i Norge kan bruke. Villreinen som tidligere kunne forflytte seg ganske fritt innenfor fire store sammenhengende fjellområder i Sør-Norge, bruker i dag 24 mer eller mindre adskilte områder. Det finnes også eksempler på utbygging av vei og jernbane som har fragmentert viktige funksjonsområder for elg på Østlandet. De mest fragmenterte bestandene av elg har lavere genetisk variasjon enn bestander med mer intakte leveområder. Dette vil få negative konsekvenser på sikt. Det er derfor viktig at det i arealplanlegging sees på hvordan landskapsøkologiske funksjonsområder kan ivaretas best mulig.

Viltpåkjørsler

Antallet viltpåkjørsler på veg og jernbane har økt kraftig de siste 50 årene, med påfølgende store økonomiske og materielle kostnader, personskader/dødsfall, og svekket dyrevelferd. I noen områder utgjør antallet viltpåkjørsler en vesentlig andel av den samlede årlige avgangen av hjortevilt (jakt + annen dødelighet), særlig for elg og rådyr. Dette gjør viltpåkjørsler til en av vår tids største utfordringer innen viltforvaltningen⁵. Dette er også vist til i dyrevelferdsmeldingen⁶ hvor regjeringen vil øke kunnskapen om og forebygge dyrepåkjørsler. Departementet har i den sammenheng gitt Landbruksdirektoratet i oppdrag å etablere et tverrsektorielt samarbeidsforum for forebygging og reduksjon av dyrepåkjørsler, samt to utredningsoppdrag. Økningen i antallet påkjørsler skyldes blant annet økende tetthet og utbredelse av hjortevilt, men også fragmentering av landskap, høyere trafikkintensitet og hastigheter spiller inn. For å forebygge viltpåkjørsler er det viktig med samarbeid mellom flere sektorer om kunnskapsinnhenting og tiltaksetablering.

5 [Hjorteviltpåkjørsler i Norge: Årsaksforhold, lokalisering, risiko og datakvalitet. NINA rapport nr 1806 - 2020](#)

6 [Meld. St. 8- dyrevelferd](#)

Rådyr er særlig utsatt for påkjørsel. I 2025 var det i hjorteviltregisteret registrert over 10 000 hendelser med rådyr på veg og jernbane. Foto Øyvind Juliussen

Statens vegvesen, Nye veier AS, fylkeskommunene og kommunene har ansvaret for det offentlige vegnettet i Norge, Bane NOR har ansvar for jernbanenettet, mens det er kommunen som har ansvar for å gjennomføre ettersøk etter syk og skadet elg, hjort, rådyr og villrein. Kommunen har også ansvar for å varsle Mattilsynet ved mistanke om alvorlige dyresykdommer og ved fallvilt av hjortedyr som er eldre enn ett år. Varslingsplikten knyttet til fallvilt kan ivaretas ved å sende inn cwd-prøve fra dyr som registreres i hjorteviltregisteret. Ettersøk av skadet hjortevilt finansieres blant annet av fellingsavgifter for elg og hjort, via det kommunale viltfondet. Mange kommuner har betydelige utgifter til dette arbeidet, og for flere kommuner er utgiftene langt høyere enn inntektene til det kommunale viltfondet. Dette begrenser kommunens handlingsrom som lokal viltmyndighet. Det medfører at det ikke blir midler igjen til de øvrige av viltfondets formål⁷, som er:

- Tilskudd til tiltak for å fremme viltforvaltning, styrke kunnskapen om viltet, jaktorganisering m.m. i kommunen og nabokommuner gjennom samarbeid i regi av organisasjoner, enkeltpersoner eller kommunen selv.
- Tiltak for å forebygge skader på landbruksnæring voldt av hjortevilt.

Ved viltpåkjørsel skal trafikanter ringe politiet på 02800, som videre kontakter kommunalt ettersøkspersonell. Det er ulovlig å ikke varsle om viltpåkjørsel. Rutiner for hva du skal gjøre ved viltpåkjørsler trengs det trolig bedre kunnskap om blant norske og utenlandske trafikanter. Varslingssystem og -rutiner ved viltpåkjørsler fungerer dessverre ikke så godt som det bør⁸. Herunder at det kan være vanskelig å nå frem med beskjed til politiet på 02800. Det er derfor behov for et bedre nasjonalt system. Systemet må være godt kjent, gjøre det enklere å rapportere om ulykken til riktig mottaker, og lokalisere hvor ulykken skjedde. Dette vil gjøre det enklere for trafikanter å varsle, lette arbeidet for ettersøkspersonell, og på denne måten redusere omfang av dyrelidelser fordi flere skadede dyr blir funnet raskere.

⁷ [Forskrift om kommunale og fylkeskommunale viltfond og fellingsavgift for elg og hjort](#)

⁸ [Sluttrapport for prosjektet Dyrepåkjørsler: Bedre system for varsling og håndtering av dyrepåkjørsler. Ruralis, rapport nr. 5 - 2025](#)

Landbruk

Landbruket påvirker hjorteviltets leveområder⁹ og hjorteviltet kan i enkelte områder medføre betydelige skader på landbruksproduksjon¹⁰.

Beitetilgangen til hjorteviltet påvirkes i stor grad av skogbruket. Viltvennlig skogbruk kan bedre tilstanden til hjorteviltbestandene gjennom forbedret beitetilgang¹¹. Økt tilgang på prefererte beiteplanter om vinteren kan også redusere graden av beiteskader på furu og gran, som kan være betydelige.

Over store områder kan hele furuforyngelser nærmest gå tapt, eller i beste fall bli satt sterkt tilbake som følge av beiting. Det er også dokumentert betydelige beiteskader på gran, særlig i områder med tette bestander av hjort. Det er derfor viktig med en helhetlig tilnærming til hjortevilt og skogbruk, hvor et aktivt skogbruk tilpasses behovene til hjorteviltet, og størrelsen på hjorteviltbestandene tilpasses beitegrunnlaget gjennom en aktiv bestandsforvaltning. Dette for å bidra til en best mulig flerartsforvaltning på skogarealet.

Lokalt kan beiting av hjort føre til store avlingstap på innmark. Det vil ofte være de som driver husdyrproduksjon med aktiv fornying av eng, som blir mest utsatt for avlingstap på innmark. Men også andre produksjoner (som f.eks. frukt-, bær-, grønnsaks- og oljefrøprodusenter) kan være skadelidende, og da er det ofte snakk om relativt store verdier på små arealer. Husdyr på utmarksbeite kan også ha negative effekter på hjorteviltet gjennom konkurranse, sykdommer og parasitter¹².

Målsettinger

Hjorteviltets leveområder skal ivaretas, og omfanget av arealbrukskonflikter skal reduseres.

-
- 9 [Nye betraktninger om elg og kondisjon. NIBIO POP NO. 9 - 2023](#)
10 [Store variasjoner i avlingstapet til hjort. NIBIO POP NO.55 - 2025](#)
11 [Vær meir selektiv med ryddesaga. NIBIO POP NO.15 - 2025](#)
12 [Skogsbeite – plass til både elg og husdyr? NIBIO POP NR.10 - 2022](#)

Elgku og kalv. Foto: Johan Trygve Solheim

Tiltak og ansvar

Fokusområde	Tiltak	Aktør	Tidsfrist
2.1 Stanse forringelse og tap av leveområder	2.1.1 Videreutvikle veiledning til kunnskapsinnhenting i arealplaner der hjortevilt blir berørt, herunder hvordan landskapsøkologiske funksjonsområder skal utredes.	Miljødirektorat	2027
	2.1.2 Bidra til å iverksette avbøtende og restaurerende tiltak for å redusere negative konsekvenser for hjorteviltet.	Klima- og miljødepartementet Planmyndigheter Tiltakshaver	Løpende
2.2 Redusere viltpåkjørsler og lidelser for hjorteviltet	2.2.1 Bidra til å øke trafikanters kunnskap om vilt i trafikken, med søkelys på forebygging av ulykker og rutiner for varsling ved viltpåkjørsel.	Statens vegvesen Trafikkskoler Tolletaten	2028
	2.2.2 Bidra til å klargjøre ansvar mellom aktører når det kommer til håndtering av levende og dødt hjortevilt på og langs vei og jernbane	Landbruksdirektoratet Statens vegvesen Mattilsynet Bane NOR	2027
	2.2.3. Bidra til systematisk gjennomgang av alle strekninger med særlig høy ulykkesrisiko, heriblant viltulykker.	Statens vegvesen Nye Veier AS Bane NOR	2029
	2.2.4 Bidra til etablering av varslingssystem for viltpåkjørsler med automatisk lokalisering av innringer, samt sikre bedre kapasitet til å håndtere skademeldinger.	Politi Samferdselsmyndigheter	2028
	2.2.5 Drift av tverrsektorielt samarbeidsforum for forebygging og reduksjon av dyrepåkjørsler.	Landbruksdirektoratet	Løpende
	2.2.6 Få utarbeidet en samfunnsøkonomisk analyse av dyrepåkjørsler i Norge.	Landbruksdirektoratet	2026
2.3 Landbrukets påvirkning på hjorteviltet	2.3.1 Bidra til å øke kunnskapen om hvordan landbruket påvirker hjorteviltet.	Landbruksdirektorat NGO FoU	Løpende
	2.3.2 Bidra til å stimulere til driftsformer i landbruket som ivaretar beitetilgang og leveområder for hjorteviltet.	Offentlig myndighet Grunneierorganisasjoner NGO Skogkurs	Løpende
2.4 Redusere skader forårsaket av hjortevilt	2.4.1 Bidra til å øke handlingsrommet for bestandsregulering gjennom revisjon av hjorteviltforskriften.	Landbruks- og matdepartementet Landbruksdirektoratet	2028
	2.4.2 Bidra til å øke sektorsamarbeidet for å utvikle effektive skade- og konfliktdempende tiltak.	Offentlig myndighet Grunneierorganisasjoner NGO	2028
	2.4.3 Bidra til frigjøring av midler til skade- og konfliktdempende tiltak ved gjennomføring av tiltak 2.5.1.	Landbruks- og matdepartementet Landbruksdirektoratet	Løpende
2.5 Utgifter ved viltpåkjørsler	2.5.1. Utrede muligheten til å finansiere håndteringen av skadet vilt etter påkjørsler med andre midler enn kommunale viltfond.	Departementer, direktorat	2028

3. Vilthelse

Satsingsområdet handler om å bidra til best mulig dyrehelse og -velferd, og å begrense spredning av sykdommer på tvers av arter og områder.

Norge har generelt lav forekomst av alvorlige sykdommer blant både tamme og ville dyr. Funn av skrantesjuka (CWD) på villrein og elg i 2016 fikk imidlertid dramatiske konsekvenser, særlig for forvaltningen av villrein i Nordfjella og senere Hardangervidda. Det er fortsatt usikkerhet knyttet til skrantesjukesituasjonen, og hvordan dette vil påvirke forvaltningen og jakta i årene framover. Det er uansett viktig at situasjonen følges tett og at forvaltningen har en føre-var holdning i oppfølgingen.

Mattilsynet har forvaltningsansvaret for helse og velferd hos ville dyr. Vilthelse er komplekst, og det er mange faktorer som påvirker helsa hos det enkelte individ og i en viltbestand. Viktige bakenforliggende faktorer for helsetilstanden er individenes kondisjon, og lokale miljøforhold (eks. klima). Sykdom hos vilt kan være vanskelig å avgrense geografisk og kan ofte involvere flere forvaltningsledd. Ofte byr dyrehelseforvaltningen derfor på større utfordringer hos villlevende arter enn hos husdyr. Sykdommer kan også smitte fra villlevende dyr til husdyr og mennesker, og omvendt.

Klimaet er i endring, og prediksjonene fra få år tilbake om et varmere, våtere og villere klima har blitt en realitet, og vil ytterligere forsterkes fremover. Samtidig blir vi stadig flere mennesker i Norge, og måten vi ønsker å bruke utmarka på er i kontinuerlig endring. Begge deler har, og vil i økende grad kunne få, negative konsekvenser for helsetilstanden i hjorteviltbestandene.

Varmere klima fører til økt spredning av kjente parasitter som flått og hjortelusflue. For to år siden stiftet vi også bekjentskap med hundens dvergbendelmark på elg, som viser at det ikke bare er klima som øker faren for parasitter. Forekomsten av sykdommer som overføres med vektorer, ofte i form av insekter, endres også i takt med klima og artsutbredelse. Utbruddet av den insektoverførte virussykdommen blåttunge hos drøvtyggere sør i Norge i 2024 viser tydelig at det som for oss er sjeldne sykdommer kan bli mer vanlig. Hvordan ulike sykdomsfremkallende organismer påvirker hjorteviltet er noe vi trenger mer kunnskap om.

Flere ulike parasitter, bakterier og virus hos viltet har også et zoonotisk potensial, hvilket vil si at de kan smitte fra dyr, og føre til sykdom hos mennesker. I et helseperspektiv («én-helse») trenger vi mer kunnskap om hvordan sykdommer hos viltet kan påvirke folkehelsen i årene fremover.

Det er i dag stor oppmerksomhet på dyrevelferd hos villlevende dyr. Hensynet til god dyrevelferd må derfor gjenspeiles i alle ledd i forvaltningen, og ikke bare i den utøvende delen som omfatter høsting (jakt). Det innebærer blant annet at dyrene skal ha tilgang til arealer som dekker deres behov for mat, skjul og vann, og mulighet for naturlig forflytning uten barrierer mellom sesongleveområder. Et unntak fra dette kan være ved funn av alvorlig dyresykdom, hvor det ikke er ønskelig at dyr skal forflytte seg mellom områder for å unngå smitte til andre dyr.

Klimaendringene kan vi vanskelig gjøre noe med på kort sikt, men effekten av klimaendringer på helse- og velferdstilstanden til hjorteviltet kan møtes med fornuftig forvaltning av bestander og leveområder. Dyr i god kondisjon har best mulig forutsetning til å motstå de helse- og velferdsutfordringene som kan komme som en følge av naturlige og menneskeskapte endringer. God kondisjon kan best sikres gjennom å holde bestandstettheten av hjortedyr på et nivå tilpasset mattilgangen, samt å unngå forringelse av levearealenes kvalitet, funksjon og størrelse.

Målsetting

Dyrevelferden og helsetilstanden i hjorteviltbestandene skal ikke forringes ytterligere som følge av menneskelig aktivitet, og bestandene skal forvaltes på en måte som gjør dem robuste.

Tiltak og ansvar

Fokusområde	Tiltak	Aktør	Tidsfrist
3.1 Bestandsforvaltning	3.1.1 Bidra til å utarbeide veileder for kommuner og grunneiere mht. hva som kjennetegner en robust bestand (høy kondisjon og genetisk variasjon, mer naturlig kjønns- og alderssammensetning)	Landbruksdirektoratet FoU Mattilsynet	2027
3.2 Klimaendringer	3.2.1 Bidra til å øke kunnskapen om hvordan klimaendringer påvirker hjorteviltet	FoU Landbruksdirektoratet Mattilsynet	Løpende
3.3 Dyresykdommer	3.3.1 Videreføre bestands- og helseovervåkingen for å kunne avdekke uønsket tilstand og utvikling.	Landbruksdirektoratet Mattilsynet	Løpende
	3.3.2 Bidra til å utarbeide informasjon til jegere og andre utmarksbrukere om faren for innførsel og spredning av dyresykdommer.	Mattilsynet Landbruksdirektoratet FoU	Løpende
3.4 Smittespredning	3.4.1 Bidra til å forebygge at viltsykdommer smitter til husdyr og mennesker, og omvendt.	Mattilsynet Landbruksdirektoratet Organisasjoner FoU	Løpende

Dronebilde av robust hjortebukk på Østlandet. Hjorten som etablerer seg i nye områder er ofte i svært god kondisjon. Droner kan være et godt hjelpemiddel i forskning og forvaltning. Foto: Kjartan Sjulstad

4. Fremtidens jaktutøvelse

Satsingsområdet handler om å bidra til at samfunnets verdier og normer realiseres i jaktutøvelsen.

Naturavtalen¹³ understreker at naturmangfold er fundamentet for menneskers livskvalitet, en sunn planet og økonomisk velstand for alle mennesker. Naturmangfold beskytter mot naturkatastrofer, er en kilde til rekreasjon og kulturell inspirasjon, og understøtter alt liv på jorden.

Jakt har betydelig effekt på hjorteviltbestandene sin utvikling og dermed også naturmangfold. Forvaltningen bør ha mest søkelys på de dyrene som lever videre etter jakta, og som danner grunnlaget for framtidig avkastning og jaktopplevelser. Jakt er den desidert største dødsårsaken for de fleste av hjorteviltartene, og jakten vil sannsynligvis forbli det mest sentrale virkemiddelet for regulering av hjorteviltet i overskuelig framtid.

Jaktens framtid avhenger av samfunnets tillit og kunnskap til selve jakta og forvaltningen. Samfunnet er i rask endring, og en økende andel av befolkningen har ikke lenger et nært forhold til tradisjonell høstingskultur. Derfor er det viktig at jakttradisjoner og kultur har legitimitet i det brede lag av befolkningen. Bærekraftig bruk av viltressene og heriblant et godt kunnskapsgrunnlag er sentralt.

For å opprettholde aksepten er det viktig at jakten utføres på måte som ikke medfører unødige forstyrrelser for viltet og sikrer best mulig dyrevelferd. Det må derfor settes høye krav til fremtidens jegere, når det gjelder dyrevelferdsmessig, etisk og sikker jaktutøvelse. Samtidig er det viktig at jakta kan gjennomføres tilstrekkelig effektivt til å oppnå de nødvendige målene satt av forvaltningsmyndighetene. Kunnskapsspredning og holdningsskapende arbeid er viktig. Alle som har interesse av jakt- og forvaltning, bør jobbe for

rekruttering og å synliggjøre de naturopplevelser som jakt kan by på – gjerne gjennom reisen fra skog til tallerken.

Ny teknologi utvikles raskere enn myndigheter klarer å fastsette rammevilkårene for bruken av den, og jakt gjennom hele døgnet er nå teknisk mulig. Med økende søkelys på dyrs egenverdi og forvaltning av et økosystem, er det viktig med bevissthet på god etisk jaktutøvelse. I noen områder, og for enkelte viltarter, kan det periodevis være store utfordringer med høye bestandstettheter. Bruk av ny teknologi på riktig måte kan under slike forhold bidra til bedre forvaltning og dyrevelferd, men dette er et tema vi vil få mere erfaringer med og kunnskap om i årene som kommer.

Målrettet kommunikasjon blir sentralt i årene fremover. Både for å nå ut med kunnskap til forvaltning og jegere, men også for å bevisstgjøre alle hvilken rolle man har for å bevare god samfunnsaksept for jakta. Kunnskap og veiledning skal være lett tilgjengelig digitalt, men det er også viktig å støtte opp om møteplasser som kan bidra til nettverksbygging og utveksling av erfaringer. I takt med den generelle samfunnsutviklingen er det viktig at jegerutdanningen revideres og videreutvikles. Dette inkluderer fokus på god forvaltning, aktiv holdning til sosiale medier og aktiv bruk av nettbaserte informasjons- og rapporteringsrutiner.

Målsetting

Forvaltningen skal ha hovedfokus på bestandenes robusthet etter jakt.

Tiltak og ansvar

Fokusområde	Tiltak	Aktør	Tidsfrist
4.1 Jaktuttak	4.1.1 Arbeide for at regelverket i størst mulig grad bidrar til å nå visjonen	Landbruks- og mat-departementet Landbruksdirektoratet	2028
	4.1.2 Holdningsskapende arbeid for å få jegere til å fokusere på hvilke dyr vi ønsker skal gå igjen etter jakta	Alle	Løpende
4.2 Samfunnsaksept	4.2.1 Bidra til å øke søkelyset på jaktutøvelse og forvaltning som bidrar til god dyrevelferd og robuste bestander.	Landbruksdirektoratet NJFF Organisasjoner	Løpende
	4.2.2 Bidra til å videreutvikle jegerprøveutdanningen og jobbe for å få flere aktive jegere.	Landbruksdirektoratet NJFF	2029
4.3 Teknologi og jaktutøvelse	4.3.1 Bidra til veiledning og gode holdninger ved bruk av ulik teknologi i jaktutøvelsen som hensyntar respekten for dyr og strategiens visjon	Landbruksdirektoratet NJFF	Løpende
4.4 God rolleforståelse i alle forvaltningsledd	4.4.1 Bidra til målrettet kommunikasjon og arenabygging	Landbruksdirektoratet Miljødirektoratet fylkeskommuner Kommunene Organisasjonene	Løpende

En robust elgokse fotografert på Dovre. Foto: Bård Øyvind Bredesen, Naturarkivet.

5. Hjortevilt som næring

Satsingsområdet handler om å øke verdiskapingen fra hjorteviltet – inkludert lokalt forankret næringsutvikling og nyskaping

Det er ønskelig at jaktutøvelsen og viltkjøttet kan bidra til næringsutvikling og inntektsmuligheter jf. handlingsplan for næringsutvikling basert på høstbare viltressurser fra 2019¹⁴. Samme år la NINA frem en rapport som viste at jegernes samla forbruk i tilknytning til storviltjakt var noe over 1,4 milliarder kroner¹⁵. Flere aktører peker også på mulighetene for sterkere kobling til regjeringens nasjonale reiselivsstrategi (2023) i årene fremover.

Mange kommuner og fylkeskommuner har utviklet egne strategier for næringsutvikling og reiseliv. I større grad kan lokale og regionale hjorteviltressurser inngå i denne type strategier. I noen tilfeller blir hjorteviltet vurdert som et problem, men ressursen representerer først og fremst en stor mulighet. Fylkeskommunene og kommunene bør derfor innlemme mulighetene som ligger i hjorteviltressursene i sin planlegging og i tett dialog med aktørene.

Et godt og variert opplevelsestilbud med ulik tilretteleggingsgrad er viktig for å nå frem til flere målgrupper. Økt tilgang på jaktopplevelser for eksisterende og nye jegere er viktig for å utløse verdiskapingspotensialet knyttet til viltet og til jaktutøvelsen. For å oppnå det må det satses på kompetanseheving og erfaringsutveksling blant grunneiere og relevante aktører som ønsker å tilby slike opplevelser. Dette inkluderer utvikling av nye produkter, og en nøye vurdering av hvilke markedssegment man skal rette seg mot. Samtidig må samfunnets forventning om god dyrevelferd og strategiens visjon om robuste bestander hensyntas.

I dag har den enkelte jeger et personlig utbytte av jakt gjennom selve opplevelsen, og ved at kjøttet kan benyttes i egen husholdning. Dette har sterk forankring i befolkningen og er en viktig del av den nordiske høstingskulturen. På den annen side er det flere jegere og rettighetshavere som høster mer hjorteviltkjøtt enn de selv kan konsumere. Mange har ønske om å tilby dette overskuddet til andre. Tilgang til viltbehandlingsanlegg for flere jegere kan bidra til å gjøre viltkjøtt mer tilgjengelig for folk flest.

Det er også fornuftig å utnytte kapasiteten i eksisterende viltbehandlingsanlegg. Her kan det være aktuelt med en egen tiltakspakke som kan bidra med intensiver slik at flere jegere velger å levere felt vilt til viltbehandlingsanlegg.

AgriAnalyse anslår at verdipotensialet basert på viltkjøtt utgjør inntil 500 millioner kroner per år¹⁶. En forutsetning for at kjøttet skal kunne selges er å sikre mattrygghet gjennom hele verdikjeden, fra ivaretagelse i felt via videreføring til omsetning. Norsk Hjortesenter peker på løsninger for å kunne utløse dette verdiskapingspotensialet¹⁷. Etterspørselen etter viltkjøtt er økende, og det bør være en målsetting å øke tilbudet av viltkjøtt til den alminnelige forbruker uten at bestandene overbeskattes.

Mange skogeierdommer er i seg selv for små til at de kan utvikle vilt- og jaktprodukter i kommersiell sammenheng. Det er rundt 125 000 skogeierdommer i Norge, og av disse er det bare 220 med et areal over 20 000 dekar. De aller fleste skogeierdommer faller i gruppa 25-1000 dekar. Bedre organisering og økt samarbeid på tvers av eiendomsgrenser er en forutsetning for å utvikle mer næring basert på hjorteviltressursene. Samtidig øker det grunneiernes mulighet til å ivareta oppgaver knyttet til forvaltning av viltressursene, fastsette eget jaktregelverk innenfor offentlige rammer, selge jaktkort på egen eiendom eller tilby utleie til andre aktører som ønsker å markedsføre helhetlige jaktopplevelser.

Målsetting

Innenfor rammene av langsiktig forvaltning som bidrar til mattrygghet, god dyrevelferd og robuste bestander, kan lokal næringsutvikling basert på hjorteviltressursen videreutvikles.

14 [Handlingsplan for næringsutvikling basert på høstbare viltressurser - 2019](#)

15 [NINA-rapport 1605. Jegernes og fiskernes forbruk av varer og tjenester i Norge i 2018](#)

16 [Bedret utnytting av viltkjøtt som en ressurs for næringsutvikling i Distrikts-Norge: -En analyse med utgangspunkt i den lokale kjøttbransjen - agrianalyse](#)

17 [Mer viltkjøtt til folket](#)

Tiltak og ansvar

Fokusområde	Tiltak	Aktør	Tidsfrist
5.1 Hjorteviltressursen	5.1.1 Hjorteviltet kan tas inn som del av arbeidet med å utvikle strategier for reiseliv og annen næringsutvikling.	Fylkeskommuner Kommuner	Løpende
5.2 Variert jakttilbud og kompetanseheving	5.2.1 Legge til rette for at grunneierne/jakttrettshavere og jaktentreprenører bedre kan integrere sine tilbud i annen reiselivsaktivitet.	Reiselivsnæringen Rettighetshaver-organisasjoner Næringslivsorganisasjoner	Løpende
	5.2.2 Styrke arbeidet med kombinerte tiltak der jakt og jaktopplevelser kobles med lokalmat, husvære, alternative opplevelser og lokalkultur bl.a. gjennom å utvikle arenaer og nettverk for kunnskap og erfaringsdeling.	Rettighetshaver-organisasjoner, Fylkeskommuner Kommuner	Løpende
5.3 Viltkjøtt	5.3.1 Utrede muligheten for en egen tiltakspakke som kan bidra til at mer viltkjøtt omsettes via viltbehandlingsanlegg	Landbruks- og mat-departementet Mattilsynet Landbruksdirektoratet	2027
	5.3.2 Oppdatere informasjon på mattilsynet.no knyttet til salg av viltkjøtt	Mattilsynet	Løpende
	5.3.3 Veilede om krav til viltbehandlingsanlegg på mattilsynet.no.	Mattilsynet Viltkjøttbransjen	Løpende
	5.3.4 Feltkontrollørordningen videreutvikles	Mattilsynet Skogkurs Viltkjøttbransjen	Løpende
5.4 Eiendomsstruktur	5.4.1 Styrke organisering av rettighetshavere og grunneierlag som ønsker å videreutvikle nye produkter og tilhørende aktiviteter	Rettighetshaver-organisasjoner Fylkeskommuner Kommuner	Løpende

Rådyr i kulturlandskap. Foto: Johan Trygve Solheim

Bakgrunn – Hjortevilt i Norge

Hjortevilt er en artsgruppe med store bestander i Norge. Hjortevilt er en fellesbenevnelse for flere arter og følgende villlevende arter finnes i Norge:

- Elg *Alces alces*
- Hjort *Cervus elaphus*
- Rådyr *Capreolus capreolus*
- Villrein *Rangifer tarandus*
- Dåhjort *Dama dama*

Villrein er inkludert som en naturlig del av hjorteviltstrategien og mange av de generelle tiltakene er gjeldende for villrein. Siden det er en stortingsmelding¹⁸ om villrein, med tilhørende oppfølgende tiltaksplaner er ikke artsspesifikke utfordringer for villrein innlemmet i strategiarbeidet. Dåhjort er en asiatisk art innført til Europa, og villlevende dåhjort i Norge stammer fra individer utsatt i nyere tid. Arten er en fremmed art. Den finnes i oppdrett, i Fritzøeparken ved Larvik der bestanden forvaltes særskilt, samt noen mindre villlevende bestander i østlandsområdet. Dåhjort er ofte antatt å ha en begrenset spredningsevne, men utbredelsen har økt mye i Sverige, der nesten 80 000 dyr ble felt i 2024 (fra under 20 000 dyr årlig før 2010)¹⁹. Siden dåhjort har liten utbredelse og lav bestandstetthet i Norge²⁰, vies den ikke videre oppmerksomhet i strategien fram mot 2030. Det er likevel viktig å følge med på endringer i antall og utbredelse de kommende årene.

Hjorteviltet i et historisk perspektiv

I dagens samfunn kan vi knapt tenke oss skogene og fjellene våre uten hjortevilt. Vi skal derimot ikke veldig langt tilbake i tid for å finne betydelig mindre bestander spredt utover mindre områder enn i dag. Hjorteviltets bestandsutvikling er et resultat av en «villet»-handling gjennom blant annet bedre reguleringer av jakta, og en kjønns- og aldersspesifikk høsting («rettet avskyting»), og kan ses på som en suksesshistorie. Det siste ti-året har imidlertid utviklingen endret seg noe, og vi ser at både bestandstetthet og kondisjon er synkende. Det gjelder særlig for villrein, og i noen områder for elg.

Til tross for dette er dagens jaktuttak av hjortevilt svært høyt i et historisk perspektiv. I 1970 ble det felt 13 000 elg, hjort og rådyr i Norge, mens antallet i 2021 var 117 000. Går vi ytterligere 100 år tilbake var elg- og hjortebestandene i Norge betydelig mindre enn hva de var i 1970, og rådyret var utryddet fra landet. Bestandsveksten vi har sett de siste 70 årene ble muliggjort av en stadig strengere regulering av jakta, kombinert med bedre beiteforhold (forårsaket av flateskogbruket) og redusert konkurranse fra utmarksbeitende husdyr. Samtidig var fraværet av store rovdyr en viktig forutsetning for at så store deler av årsproduksjonen kunne høstes i form av jakt. Ulv, bjørn og delvis gaupe kan ha betydelig effekt på bestandstilveksten i hjorteviltbestandene, men disse artene har vært hardt beskattet og blitt utryddet fra store deler av landet i løpet av de siste 100 årene. Dersom disse rovdyrartene gis mulighet til å utvikle bestander i samsvar med fødetilgangen (bæreevnen), vil det høstbare overskuddet av hjortevilt bli betydelig redusert i forhold til dagens nivå²¹. En slik utvikling er imidlertid neppe realistisk i overskuelig framtid.

Det er sannsynlig at predasjon fra store rovdyr har hatt en avgjørende rolle i den evolusjonære utviklingen av dagens hjortedyrarter. Det betyr at mange av hjortedyras karaktertrekk (eks. anatomi, sanseapparat, atferd, livshistorie) er tilpasninger til predasjon, og dermed egenskaper som ikke nødvendigvis vil bestå dersom jakt skal være hjortedyras viktigste dødsårsak i all framtid. I et slikt perspektiv er det viktig at det er aksept for at store rovdyr er en naturlig del av hjortedyras økologi, og at avskyting av hjortevilt bør utformes i større grad som predasjon. I mange tilfeller vil det innebære at forvaltningsmålene må være noe annet enn å maksimere antallet felte dyr eller mengden kjøtt vi høster fra bestandene.

18 [Meld. St. 18 \(2023–2024\) - regjeringen.no](#)

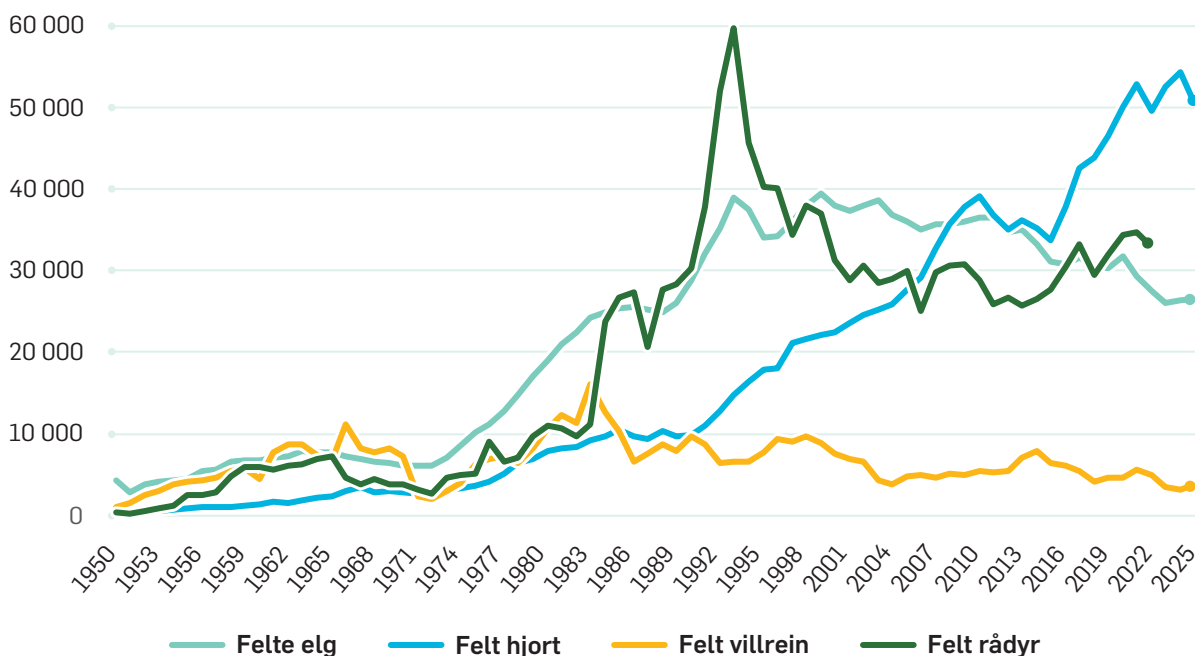
19 www.viltdata.se

20 Vurdering av dåhjort på Fremmedartslista 2023. URL: [Dama dama - Fremmedartslista 2023 - Artsdatabanken Solberg med flere 2003. Utredning i forbindelse med ny rovviltmelding. Store rovdyrs innvirkning på hjortevilt i Norge. NINA fagrapport 63.](#)

Utvikling og status i dag

Overvåkingsprogrammet for hjortevilt ble etablert i 1991 og resultater fra hele perioden fram til og med 2021 er oppsummert i en egen rapport²². Trenden for elg, i de fleste områdene, viser at bestandskondisjonen fortsatt er negativ til tross for stabil eller synkende bestandstetthet. Størst nedgang ser vi i de sørlige bestandene.

Her har slaktevektene sunket for alle kategorier dyr siden oppstarten av overvåkingen, og det samme gjelder for rekrutteringsratene i Agder. I de siste to-tre delperiodene er det også nedgang i vekt og rekrutteringsrater i Nordland, Trøndelag, Oppland og Hedmark.

Figur 3. Årlig antall felt elg, hjort og rådyr økte betydelig fra tidlig på 1970 tallet, og reflekterer generelt en kraftig økning i bestandene av disse artene²³. For elg og rådyr har veksten flatet ut, men for hjort har den bare fortsatt, og jaktseasonen 2008/2009 ble det felt mer hjort enn elg og rådyr. For villrein har utviklingen vært annerledes, noe som blant annet har sammenheng med avgrensing av villreinens leveområder og bestandsmålene som har vært grunnlaget for jaktuttaket.

Hjorten fortsetter å øke i utbredelse og er nå sannsynligvis vår mest tallrike hjorteviltart. I 2021 ble det felt over 50 000 hjort. De tetteste hjortebestandene finnes fremdeles på Vestlandet og i sørvestlige deler av Trøndelag, og bestandsveksten i deler av Sør- og Østlandet fortsetter. Hjortebestandene i Innlandet, Vestfold og Telemark kjennetegnes av moderat bestandsvekst de siste 10 årene, relativt balanserte kjønnsrater, høy andel av eldre hanndyr i uttaket, og ingen entydig vektreduksjon hos kalver og åringer. I de øvrige overvåkingsområdene i vest og i Trøndelag er det nedgang i bestandskondisjon og slaktevekter, samt at kjevelengdene har blitt kortere. Det antyder at tetthets-avhengig næringsbegrensning nå gjør seg gjeldene for dyrenes kondisjon og størrelse.

Overvåkingen av villrein viser mye av det samme bildet – at bestandskondisjonen er synkende i så godt som alle områder. Klassifiseringen i henhold til kvalitetsnormen for villrein²⁴ understreker viktigheten av å iverksette konkrete tiltak for å bedre situasjonen, noe som materialiseres i de respektive tiltaksplanene for de ulike villreinområdene.

For rådyr har vi ingen tilsvarende overvåking, men avskytingsstatistikken for de siste årene viser et relativt stabilt uttak på mellom 30-35 000 individer. Felling- og fallviltstatistikk er i hovedsak det som benyttes for å få kunnskap om rådyrets bestandsutvikling i dag.

- 22 Hjortevilt 1991-2021. Oppsummeringsrapport fra Overvåkingsprogrammet for hjortevilt. NINA Rapport;2141. URL: [NINA Brage: Hjortevilt 1991-2021. Oppsummeringsrapport fra Overvåkingsprogrammet for hjortevilt](#)
- 23 [Hjorteviltregisteret – nasjonal database fra jakt på elg, hjort, rådyr og villrein, og fallvilt av utvalgte arter - Hjorteviltregisteret](#)
- 24 Kvalitetsnorm for villrein – første klassifisering. NINA Rapport 2126. URL: [Kvalitetsnorm for villrein – første klassifisering \(nina.no\)](#)

Resultatene fra overvåkingsprogrammet for hjortevilt viser at antallet fallvilt, altså dyr som dør utenom jakt, av elg, hjort og rådyr øker i takt med bestandsstørrelsen, og at fordelingen i grove årsakskategorier gir relevant informasjon om hva som forårsaker at hjortevilt dør utenom jakt.

Felles ansvar

I 2015 vedtok FN 17 bærekraftsmål fram mot 2030²⁵, som ser miljø, økonomi og sosial utvikling i sammenheng. Målene gjelder alle land og fungerer som et veikart for global bærekraftig utvikling. Bærekraftsmål 15, «Livet på land», har som mål å verne og gjenopprette økosystemer, sikre bærekraftig skogforvaltning, stanse landforringing og tap av naturmangfold.

Det globale Kunming–Montreal-rammeverket for naturmangfold²⁶ er en respons på omfattende vitenskapelig dokumentasjon, blant annet fra Naturpanelet (IPBES)¹⁰, som viser at naturmangfoldet forringes globalt. IPBES anslår at rundt 25 prosent av vurderte arter er truet, og at opptil én million arter kan stå i fare for utryddelse dersom tiltak uteblir. Utryddelsestakten er allerede langt høyere enn det historiske gjennomsnittet.

Rammeverket inneholder 23 globale mål som skal gjennomføres innen 2030 for å nå langsiktige mål mot 2050. Blant disse er mål om bærekraftig, lovlig og trygg bruk av viltlevende arter, med hensyn til økosystemer, smittefare og respekt for urfolks og lokalsamfunns tradisjonelle bruk.

Klimaendringer øker kompleksiteten i hjorteviltforvaltningen og krever klimatilpasning. Klimatilpasning er et sektorovergripende hensyn som krever samordning og samarbeid på tvers av sektorer og forvaltningsnivå¹⁰. Ivaretagelse av leveområder og spredningskorridorer er særlig viktig.

I Norge er alt vilt fredet med mindre det er åpnet for jakt. Selv om grunneier har jaktretten, eier ingen viltet, og forvaltningen er et felles ansvar. Alle dyr har en lovfestet egenverdi, og jakt skal utøves uten unødige lidelser. Bestandsregulering av hjortevilt er nødvendig, og jakt er i dag det viktigste virkemidlet. Det er derfor viktig at jakt og forvaltning bidrar til sunne, robuste bestander og et bestandsnivå av hjortevilt som reduserer konflikter med samfunnet forøvrig. For å lykkes med dette, er det essensielt at aktørene er sitt ansvar bevisst, og samarbeider godt på tvers av ulike sektorer og interessefelt.

-
- 25 Om bærekraftsmåla. Regjeringen, [Om bærekraftsmåla - regjeringen.no](https://www.regjeringen.no/no/om-baerekraftsmala)
- 26 [norsk-oversettelse-av-kunming-montreal-global-biodiversity-framework.pdf](https://www.kunming-montreal-framework.org/)
- 10 [IPBES \(2019\): Global Assessment Report on Biodiversity and Ecosystem Services. E. S. Brondizio, J. Settele, S. Díaz og H. T. Ngo \(redaktører\). IPBES' sekretariat, Bonn. 1 148 sider. https://doi.org/10.5281/zenodo.3831673](https://doi.org/10.5281/zenodo.3831673)

Foto: Torbjørn Tandberg

Hjorteviltet og samfunnet

Etter 1945 har det vært en nærmest kontinuerlig og sterk vekst i befolkningen i tettstedene, og i motsetning til før krigen, en nedgang i den spredt bosatte befolkning i absolutte tall. Andelen av landets befolkning bosatt i tettsteder var steget til 51 prosent i 1950, 66 prosent i 1970, 71 prosent i 1990, 77 prosent i 2000 og 82 prosent i 2020²⁷. Ved økende urbanisering øker også avstanden til den tradisjonelle høstingen for veldig mange, enten det omfatter sinking av bær og sopp, fiske eller jakt.

Siden den forrige strategien ble lansert i 2009 har søkelyset økt på den samfunnsmessige forståelsen av hjorteviltet. Bildet er nyansert og det er store ulikheter rundt om i landet og til hvilke hjorteviltarter det er snakk om. Store deler av befolkningen har i liten grad et direkte forhold til hjorteviltet, men finner likevel en verdi i å vite at disse artene eksisterer i Norge og å tidvis kunne se dem. Andre er redde for disse store dyrene, og ingen vil havne i en viltulykke hvor hjortevilt er involvert.

Natur- og miljøbarometeret har blitt gjennomført jevnlig siden 2000 med formål å kartlegge og følge utviklingen i det norske folks holdninger, kunnskap og atferd omkring natur og miljø. Siste undersøkelse er fra 2023²⁸. Temaene omfatter blant annet naturvern, jakt, friluftsliv, fiske, skogbruk og nærmiljø. Undersøkelsen viser at befolkningen har hatt og fortsatt har stor aksept for jakt og måten jakten utøves på.

Et årlig uttak av hjortevilt er nødvendig for å unngå store konflikter med annen samfunnsaktivitet. Samfunnet er imidlertid i stadig endring, og mange tradisjonelle aktiviteter, herunder også jakt, blir sett på med nye øyne. Samfunnets aksept for jakt og jaktutøvelse bygger på et krav om forsvarlig utøvelse og et fokus på høy dyrevelferd i alle ledd. Dette omfatter også en forståelse for hvorfor jakten utøves, og at utbyttet fra jakten må være tilgjengelig for andre enn bare de som jakter selv. Det må også være rom for at de som er imot jakt kan påvirke hvordan forvaltningen gjennomføres. Jakt bør heller ikke brukes som et argument for å ekskludere andre brukere av naturen, og jakt må gjennomføres på en måte som er trygg for både jegere og andre.

Jakt er for de fleste ikke lenger et nødvendig matauk, men likevel står jakt- og høstingstradisjonen sterkt i befolkningen, og representerer en viktig ressurs. Det er over en halv million registrerte jegere i Norge, og allmenn tilgang til fornuftig priset jakt er viktig for samfunnets aksept. Jakt kan ikke bare være forbeholdt store grunneiere og folk med stor betalingsevne. Likevel blir den norske jegeren stadig eldre. I løpet av de siste ti årene (2013 – 2023) har den norske hjorteviltjegeren blitt eldre og rekrutteringen blitt dårligere. I denne perioden økte antallet hjorteviltjegere over 50 år fra 40 000 til 47 000, antallet under 30 år gikk ned fra 14 000 til 13 000²⁹.

Vi har en pågående natur- og klimakrise som krever at vi tenker nytt om forhold som arealbruk, personlig forbruk og maten vi har på bordet. Ulike trender og fokus på egen helse styrer i større grad hvilken mat vi spiser, og selv om bevisstheten rundt maten øker, er vi mer distansert fra matproduksjon nå enn før. Norsk viltkjøtt er en kortreist ressurs med høy kvalitet, men utgjør i dag en liten del av kostholdet til befolkningen. Det bør derfor være et mål at flest mulig av de som ønsker det, skal kunne oppnå en bedre tilgang på disse produktene.

27 Store norske leksikon. https://snl.no/Norge_-_bosettingsm%C3%B8nster

28 Natur- og miljøbarometeret 2023. Kantar. Friluftsliv i Norge. Status og historisk utvikling (ssb.no)

29 Statistisk sentralbyrå, [Registrerte jegere \(ssb.no\)](https://ssb.no)

Kunnskapsgrunnlaget

For elg, hjort og villrein er det utfordringer med synkende kondisjon og reproduksjon, og stedvis høyt beitetrykk. I en del bestander synker kondisjon og reproduksjon på tross av kraftig reduksjon av bestanden. Status for rådyr vet vi mindre om, men det virker som om det er en stabil høy bestand uten store endringer i kondisjonsindekser.

Flere tiår med studier har bidratt med mye økologisk kunnskap om enkeltartene. Mindre oppmerksomhet er imidlertid viet til hvordan de ulike hjorteviltartene interagerer og hvordan de samlet påvirker miljøet rundt seg. Hver av hjorteviltartene har sine artsspesifikke tilpasninger, men vil likevel gjensidig påvirke hverandre der de lever i samme områder. Til tross for dette er det fortsatt mest fokus på enkeltartsforvaltning, og i mindre grad på flerartsforvaltning.

Et varmere, våtere og villere klima gir utfordringer og samtidig endringsmuligheter for både mennesker og dyr. For hjorteviltartene er det sannsynligvis villrein og elg som har størst utfordringer med å tilpasse seg de endringene vi opplever. Begge artene er fra naturens side utrustet til å leve i et kaldt og tørt klima, mens det motsatte representeres av de klimaendringene vi opplever i dag.

Det er ubestridt at klimaendringene påvirker hjorteviltartene. Utfordringen ligger i å vite hvilke forvaltningstiltak som best gjør dem i stand til å tåle de endringene som pågår og de som kommer. Forvaltere, jegere og andre interesserte trenger mer og lett tilgjengelig kunnskap. Det kan imidlertid være krevende å omsette grunnforskning til bruk i forvaltning, og samtidig kan det være vanskelig å rokke ved godt etablerte tradisjoner blant hjorteviltjegere og forvaltere. Veien fra forskning til handling kan derfor ofte være lang.

Det foreligger begrenset kunnskap om hvilke beiteressurser som er tilgjengelig og hva som er optimale bestandsstørrelser i forhold til disse. Kunnskap om gode tiltak for å forvalte rådyr og hjort i befolkningstette områder er også nødvendig. Et betydelig antall individer av disse artene har tilhold i befolkningstette områder gjennom store deler av året og er mer utsatt for viltpåkjørsler.

Det er et mål at forvaltningen skal bygge sine beslutninger på et godt fundert kunnskapsgrunnlag som bidrar til at riktige avgjørelser fattes til gode for hjorteviltet, uavhengig av et endret klima og skiftende politiske beslutninger.

En brølende og robust hjortebukk kan by på en heftig naturopplevelse. Foto Johan Trygve Solheim.

LANDBRUKSDIREKTORATET

POSTADRESSE:

Postboks 56, 7701 Steinkjer

TELEFON:

78 60 60 00

E-POST:

postmottak@landbruksdirektoratet.no

LANDBRUKSDIREKTORATET OSLO

BESØKSADRESSE:

Innspurten 11 D, 0663 Oslo

LANDBRUKSDIREKTORATET ALTA

BESØKSADRESSE:

Løkkeveien 111, 9510 Alta

LANDBRUKSDIREKTORATET STEINKJER

BESØKSADRESSE:

Skolegata 22, C-bygget, 7713 Steinkjer

www.landbruksdirektoratet.no

Landbruksdirektoratet
Eanandoallodirektoráhtta